

DARDU GYVENIMO RATAIS...

JUSTINA DIRMANTAITĖ, Tauragės
„Versmės“ gimnazijos IV c klasės
moksleivė

„Žmogus, kuris nejaučia savo
širdies plazdant nei skausme, nei
džiaugsmu, – žinoma, negali būti
laikomas tikru žmogumi.“

S. Lagerlof

Aš turiu širdį, ir ta širdis skatina protą išlieti savo
neišsakytas mintis ant balto popieriaus lapo. Taip
gera ir miela stebėti, kada baltas, it sniegu padengtas
laukas – lapas – užliejamas mažytėmis juodomis
raidėmis, mažyčiais, bet iš minties gelmių
išnyrančiais žodžiais...

Taip pat yra žinoma, kad „Geras žmogus negali
būti abejingas (A. Vasiljevas)“. Aš stengiuosi nelikti
abejinga nei dideliems, nei mažiems pasaulio
reikalams. Neskubu. Stebiu. Ir ramiai riedu savo
gyvenimo ratais. Matau pasaulį, savo namus, save
prie jų, matau jūrą, knygą, artimuosius..

Palanga. Liudos Griepėdienės nuotraukos

RAUDONA ATMINTIS

Dabar, XXI amžiaus pradžioje, kai turime visas
galimybes ir sąlygas laisvai ir nepriklausomai gyventi,
daryti tai, ką norime ir kaip norime, mums vis tiek
atrodo, jog mes gyvename blogai, kad neturime tiek
pinigų, kiek norėtūsi, kad mums nesiseka ar dar kas nors
ne taip, kaip, rodo, turėtų būti. Pasiklausius vyresnio

amžiaus žmonių, senelių, pasakojimų apie gyvenimą
Antrojo pasaulinio karo bei pokario metais, pasirodo,
kad gyvename tarsi rojuje. Keliamės rytais be baimės,
kad ginkluoti kareiviai įsiverš į namus. Žinome, jog
šaldytuve yra maisto – tik valgyk...

Savo praeitį mano senelė, Zosė Dirmantienė,
prisimena pakankamai puikiai, nors jai karo pradžioje
tebuvo septyneri metai. Tiesa, ji sakė, kad kai kurių faktų
neatsimena ar atsimena miglotai.

Tą rytą, kada prasidėjo karas, jos mama, t.y. mano
prosenelė, pažadino visą šeimą ir pranešė apie karo
pradžią. Mano senelė nesuprato tos žinios baisumo, bet

ją galima pateisinti – juk buvo dar visai mažytė.

Ryškiau ji atsimena dienas, kai buvo šaudomi žydai. Pasakojo, kaip ji su savo draugėmis pasilipusios ant tvoros stebėjo dangų: tą dieną jis buvo ryškiai raudonas, tamsus... Daugelis Šakviečio kaimo senųjų gyventojų ir dabar tebetiki, kad tai buvo žudomų žydų kraujas. Po kelių valandų tas raudonumas pranyko, bet dangus vis tiek buvo tamsokas. Močiutė prisimena ir tai, kad šalia jų sodybos augo didelis klevas, ten ji girdėjo, kaip žydės raudėjo ir meldė, kad tik leistų joms gyventi. Prisiminus šią istoriją, senelės akyse sublizgo ašaros... Baisu, kai žudomi niekuo dėti žmonės. Nenorėdama senelės graudinti, keičiu pokalbio temą ir klausiu:

– O kaip buvo vėliau? Po karo?

Šiek tiek patylėjusi, ji vėl pradėjo pasakoti, kaip vokiečiai su šeimomis keliaudavo per kaimus, prašydami maisto ar kokio darbo, kad galėtų išmaitinti savo vaikus. Nuo 1944 metų rudens jų šeimoje gyveno vokiečių su dviem savo dukromis. Moteris dirbusi mokytoja, buvo išsilavinusi ir labai tvarkinga, neturėjo nei namų, nei pinigų. Jos dukroms buvo apie 12-13 metų, panašaus amžiaus tuo metu buvo ir senelė.

Kol mama su tėveliu būdavo tvarte, mano senelė su vokiečių atlikdavo namų ruošos darbus: išplaudavo grindis, indus, sutvarkydavo namus ir darydavo tai, kas joms būdavo liepta. Ilzės ir Trautės mama (jei senelė gerai pamena, tokie buvo mergaičių vardai) mokėjo siūti, todėl ji ne tik jų šeimai pasiūdavo drabužių, bet važiuodavo ir į aplinkinius kaimus ir siūdavo kitiems žmonėms, o grįžusi vėl gyvendavo Salėnų šeimoje (tokia buvo senelės šeimos pavardė). Tėvelio mama gerai pamena, kaip Tantė (taip vadindavo tą vokiečių moterį, kuri gyveno su jais) buvo jai pasiuvusi paltuką, tiesa, nors ir nelabai dailiai, tačiau tuo metu buvo svarbiausia, kad yra kuo apsirengti.

Galima suprasti, jog šeima mylėjo Tantę. Senelė mėgino prisiminti dainą, kurią buvo išmokiusi minėta vokiečių, tačiau jai nelabai sekėsi.

1946 metais, šiek tiek užsidirbusios, visos Šakviečio bei aplinkinių kaimų vokiečių gavo leidimą ir išvažiavo atgal į Vokietiją. Nuo to laiko mano giminaičiai daugiau nieko nežinojo apie tuos žmones, kuriuos buvo priglaudę.

Ne tik civiliai žmonės vaikštinėdavo prašydami maisto, bet ir kareiviai eidavo prašyti valgio. Prosenelė šiek tiek suprato vokiečių kalbą, bet ir patys vokiečiai išmokdavo keletą lietuviškų žodžių. Ji pasakodavo savo dukrai, kaip vokiečiai prašydavo maisto: „Laba diena! Yra duonos? Nėra duonos? Sudiev, pons!“

Palanga. Liudos Grikpėdienės nuotraukos

Kai viskas nurimo, valdžia senelės šeimai pasiūlė persikelti į Žagmantų kaime esančias sodybas (Klaipėdos kraštas), mat ten stovėjo tušti išvykusių į Vokietiją žmonių namai. Buvo galima pasirinkti tą namą, kuris tik patinka. Prosenelė nelabai norėjo tenai gyventi, nes tai buvo labai gausus kaimas, ir bijojo, kad kils ginčų dėl lakstančių vištų ar kitokių buitinių dalykų. Be to, jai labiau patiko vienkiemiai. Tad išsirinko didelį namą su dar didesniu tvartu, kurio vienas galas buvo tuščias, o kitame buvo įstrigusi į žemę bomba. Paklaususi, ar tai

(Nukelta į 6 p.)

Palanga. Liudos Grikpėdienės nuotraukos

(Atkelta iš 7 p.)

tikrai buvo bomba ar šiaip kokia raketa, išgirdau atsakymą, kad tuo metu viskas, kas sprogsa ar šaudo, buvo vadinama bombomis. Šiuo metu Žagmantuose gyvena vos kelios šeimos.

Dar girdėjau pasakojimų, kaip vaikai stebėdavo danguje lėktuvų mūšius, vienas net nukrito į netoliese esančius laukus. Nežinia, ar tai tiesa, bet sakė, jog tai vokiečių lėktuvas. Visi civiliai žmonės turėjo nešiotis su savimi ką nors balto: kas turėjo kepures, marškinius, kas lankstydavo iš popieriaus - mat taip atskirdavo, kur civiliai, o kur ne.

Gerdama su manimi arbatą ir valgydama „naminius“ sausainius, senelė prisiminė, kaip su savo tėveliu važiuodavo į turgų pirkti maisto, nes parduotuvėse nebūdavo cukraus, kruopų... Nors ir kainuodavo dvigubai daugiau, nepaisydami to, pirkdavo, nes valgyti tai reikėjo. Tuo laikotarpiu, kiek supratau, buvo keičiami

pinigai, įvestas toks piniginis vienetas, kaip „červoncas“. Kaimuose žmonės dainuodavo: „Kapeikų nėra, rubliai suplyšo, iš po Červoncų doleriai kyšo“.

Taigi dabar galime jaustis esą laimingi, turime tai, apie ką anksčiau žmonės galėjo tik pasvajoti. Nors ir sunku buvo, tačiau žmonės išsilaikydavo, rasdavo laiko ir pasilinksminti: kurdavo dainas, dainuodavo, šokdavo, bendraudavo. Galime net pavydėti (žinoma, ne jų gyvenimo) tokio nuovokumo ir stiprybės siekiant gyventi kuo geriau.

TOLIUŠIŲ DVARELIS

Visi Tauragiškiai tikriausiai puikiai žino miestui pradžią davusio Tauragės dvaro istoriją, jis išgarsėjo kaip didikų mėgstama prabangi vieta. Bet šį kartą norėtusi iš gilaus istorinio miego prikelti nedaug kam žinomą, tačiau nuostabią vieno dvarelį, buvusio netoli Kunigikškių kaimo, istoriją.

Tai ponų Toliušių dvarelis, kurį jie puoselėjo ir tikėjo galėsia gyventi čia iki pat mirties. Toliušiai turėjo tris vaikus: sūnų Zulių ir dvi dukras - Aldoną bei Danutę. Šių žmonių gyvenimas bei butis mane domino jau nuo vaikystės dienų, kadangi teta, kurios, deja, jau nebėra su mumis, pasakodavo, kaip ji gyveno ir dirbo tame ūkyje.

Nusprendusi atgaivinti savo prisiminimus, nusiteikiau popietę praleisti su mylima močiute, kuri taip pat daug žinojo apie Toliušius. Mano močiutė - Zofija Dirmantienė, g. 1935 m. Atkeliavusi pas močiutę, pirmiausia pasidalijau savo dienos išpūdžiais, o tada jau bandėme nusikelti į tuos XX amžiaus pradžios laikus, kai dvariškiai dar gyveno savo namuose ir džiaugėsi kasdienybe ir šventėmis.

- Tai buvo graži šeima, vyras ir šeimos galva buvo karininkas, kurį, deja, per karą nušovė išbėgusi į kelią. Skaudžiai išgyveno vaikiukai šią netektį, bet, ką darysi, sunkūs tada buvo laikai, daug ką reikėjo iškęsti žmonėms, likimas neatsižvelgdavo į tai, ar tu vyras ar moteris, ar vaikas, ar jau suaugęs žmogus... - į prisiminimus, nubraukdama per raukšlėtą, daug gyvenime mačiusį veidą riedančią ašarėlę, apie sunkius laikus nusikelia močiutė.

Ir man pačiai staiga į galvą lenda mintys ir vaizdai, kad galbūt vaikai matė, kaip kulka atima iš jų mylimą tėtį ir šeimos maitintoją. Kyla pyktis dėl karo, kuris nusinešė daugybę žmonių gyvybių, taip pat jaučiu užuojautą visa tai išgyvenusiems...

Viršuje – rinkinį sudaro 4 puodeliai ir lėkštė. Kiekvienas puodelis skirtas vienam šeimos nariui: „Mutter“ (mamai), „Vater“ (tėvui), „Bruder“ (broliui) ir „Schwester“ (seseriai). Po kreipinio parašytas palinkėjimas vokiečių kalba. Ant lėkštės didelėmis raidėmis parašyta „Meine lieben Eltern“ („Mano brangiems tėvams“). Dešinėje – ant šios lėkštės taip pat vokiečių kalba parašyti žodžiai

– Žinai, Justeliuk, - toluomoje girdžiu močiutės balsą, ne, ji visai netoli, ji tame pačiame kambaryje, tik aš kažkur iškeliavusi mintimis, – aš turiu kelias jų fotografijas, ar norėtum pažiūrėti?

Smalsumas neleidžia močiutei ilgai kuistis ir aš pati jas surandu... Mano rankose apie dvidešimt senovinių fotografijų, kuriose man nepažįstami veidai, bet jie, atrodo, tokie didingi ir gražūs, kad į vieną portretą žiūriu net kelias minutes.

– Va, štai čia Aldonutė, Zuliukas ... Mamytė ir tėvelis... Tai nuotrauka iš jų atostogų Palangoje, va, žiūrėk – net Gintaro muziejus matosi, turėtų antroje pusėje būti ir data – 1937-07-25, turi būti ir dar viena fotografija, kur Toliušiai ilsisi pliaže...

Atsargiais mostelėjimais senolė varto nuotraukų krūvelę pasakodama, kad čia to meto Tauragės ponų fotografijos ir kad jas dovanoja man, savo mylimiausiai anūkei.

– Žiūrėk, matai, kokios nuotraukos buvo mūsų laikais, tai ne dabar...Dabar viskas spalvota ir eina suprasti, kas už žmonių yra, o šioje nuotraukoje matosi tik žmonės, o už jų turėtų būti jūra, bet ji susilieja su smėliu ir neina suprasti... Antroje pusėje taip pat yra užrašas: „Palanga 1935 m. liepos 19 d. Moterų pliažas“.

Kol močiutė kaičia arbatą, aš skaitau paskutinį sakinį antroje nuotraukos pusėje, kurio močiutė neįskaitė: „Palanga virto prabanga“, ir apmąstau šių žodžių prasmę. Vidutines pajamas uždirbantis žmogus dažnai teigia, kad Palanga yra prabanga arba tik ponų turizmas, bet juk ir

tais laikais tai nebuvo vienas iš pigiųjų kurortų, o štai ponai Toliušiai galėjo leisti savo šeimai atostogauti Palangoje beveik kiekvieną vasarą. Įvertindama jų materialią padėtį bandau įsivaizduoti, kaip atrodė jų namai, kad ant sienų kabėjo paveikslai, stovėjo senovinis bufetas, ant jo padėta gražiausi indai ir įmančiausiais piešiniais išraižytas ašotis, kuris dabar puošia mūsų namų svetainę... Mano viziją nutraukia močiutės juokas.

– Atsimenu kaip Aldonutė, eidama septynioliktus ar aštuonioliktus metus, parsivedė namo savo kavalierių, supažindino jį su šeima. Norėjo pasirodyti, kad yra gera šeimininė, tai sugalvojo pavaišinti jį pačios virtais kotletais. Virė juos ir kas kelias minutes lakstė į kitą kambarį pas tą kavalierių, o tuo metu į virtuvę užėjo vienas bernas, samdinys, gal jam patiko Aldonutė, kad norėjo jai iškrėsti išdaigą ir į tuos kotletus pribėrė druskos, o mergaitė neparagavusi patiekalą nunešė vaikinui, šis paragavo ir daugiau į burną neišidėjo nė kąsnelio... Aldona sėdėjo visa raudona ir tik išlydėjusi draugą suprato, kur slypi problema, o tai buvo juoko visiems iš jos...Ale kaime juk sakoma: jei persūdeji ką, tai gal esi įsimylėjusi.

Mirus Toliušiui motina su vaikais kurį laiką dar gyveno dvare, bet po kiek laiko su visa šeima pabėgo į Vokietiją pasiėmusi tik pačius būtiniausius daiktus, o visa kita paliko neva saugojimui, tačiau nežinojo, kad daugiau nebegrįš Lietuvon... Tad jų turtas liko tiems

(Nukelta į 10 p.)

Palanga. Liudos Grikpėdienės nuotrauka

(Atkelta iš 9 p.)

dalinikams, su kuriais jie dalijosi ūkio darbais bei duodamu pelnu.

Toliušiai gyveno Tauragėje, tačiau daug laiko praleisdavo ir dvarelyje. Jie dvarelį vienu tarpu nuomojo mano senelio šeimai, jo broliams bei seserims. Šie ten dirbo ir pusę gauto pelno iš žemės bei kitokių darbų atiduodavo Toliušiams kaip nuomą. Tad, kaip ir anksčiau minėjau, mano namuose yra prabangių daiktų iš to dvaro: lėkščių, ašocių, patalynės, kuriuos mano sesuo ir aš gavome palikimo forma po tetos, kuri dirbo dvare, mirties. O ta teta, kuri gyveno tame ūkyje (nuomojo) – tai mano senelio sesuo Gabriūnė Bendikiene, g. 1927 m.

Beveik kiekviename Lietuvos kampelyje galime rasti po mažytį kultūros perliuką, likusį iš senų laikų. Džiugu, kad ir Tauragės apylinkėse turime tokių vietelių, ir nesvarbu, kad dvarelis, apie kurį papasakojome jums su močiute, jau nebėra „gyvųjų tarpe“, tačiau smagu, kad galime bent kažką apie jį sužinoti, jei ne apie jį patį, tai bent apie jį supusią aplinką ir žmones, gyvenusius jame ir praleidusius daug savo gyvenimo liūdnę ir linksmybių akimirksnių.

Galbūt po pusės amžiaus sėdėsiu su savo anūke prie arbatos puodelio ir pasakosiu jai apie tokių ponų Toliušių gyvenimą, kurie gyveno XX amžiaus ketvirtajame dešimtmetyje... Svarbu, kad tokie atsiminimai vis dar dominotų Lietuvos jaunimą, tuomet ir mūsų kultūros istorija, paveldas bus daug mielesni širdžiai ir sielai...

AR LIETUVIAMS DABAR REIKIA KOVOTI UŽ SAVO KALBĄ?

XXI amžius. Europos sąjunga. NATO. Visa tai yra šiandieninė mūsų kasdienybė... Dar užsienio universitetai... Anglų kalba, kurią kiekvienas jaunas žmogus moka vartoti taisyklingiau nei mūsų gimtąją – lietuvių – kalbą... Skraidantys kariniai lėktuvai tik parodo technikos amžiaus pergales ir žmonių sugebėjimus. Ar mums viso to reikia? Taip, reikia, nes tai mus skatina gyventi, kurti, siekti...

Bet ar tas siekimas ir gyvenimas yra privalomas patriotizmo kaina, mūsų kalbos ir šalies, kurią taip sunkiai kūrėme ir už kurią taip kovojome, kaina? Žinoma, kad ne. Lietuva – tai mūsų motina, mūsų namai, kuriuose visada šilta ir malonu, namai – į kuriuos gali visada grįžti ir žinai, kad čia bus laukiamas, apsuptas šiltų jausmų, meilės, dėmesio... Taip, į šiuos namus sugrįš visi išskridę paukščiai, kurie ieškojo geresnio gyvenimo už jūrų ir vandenynų... Parskridę paukščiai, išgirs mielą širdžiai – lietuvišką žodį... Galbūt tik grįžę supras, kad geriausia jiems buvo čia, namuose, bet visi maži paukščiukai, mes, mokomės iš savo klaidų, turime viską patirti „savu kailiu“. Ne veltui dainuojame Maironio žodžius:

Mylėk, lietuvi, tą brangią žemę,
Kame nuo amžių tėvai gyveno:
Čia tavo kūnas sau maistą semia,
Čia grynai dvasiai tiek sveiko peno!

Mes – lietuviai, čia užaugo mūsų seneliai, tėvai, mes... Norėtusi, kad čia užaugtų ir mūsų vaikai, kad jie išgirstų tą švelnų lietuvišką žodį, kuris it vieversio giesmė pasiekia atokiausią širdies kampelį ir suvirpina jį savo skambesiu.

Garbingi žmonės paaukojo savo gyvybes už tai, ką mes dabar turime – savo šalį ir kalbą, savo patriotizmą. Jie kovojo – kilo ir krito, o kritę vėl kėlėsi ir ėjo, ėjo per

lietų, sniegą, audrą ir pūgą, stengėsi, kad lietuviai galėtų skaityti lietuvišką žodį, kad galėtų jo išmokyti savo vaikus. Verkia širdis iš skausmo, pagalvojus, kad šiandien ne visi tai įvertina, neįvertina ne tik šios meilės darbui ir pasiaukojimo, bet netgi neįvertina mūsų brangios kalbos...Skaudu...

Nejaugi dabar lietuviai turės kovoti su kitų kalbų skverbimusi į mus, kaip teko kovoti su rusinimu, vokiecinimu, lenkinimu? Ne, kovoti nereikia, reikia tik mylėti žodį, mylėti šalį, dabartį ir svarbiausia – praeitį su ateitimi... Reikia suprasti, kaip buvo gyventa, kaip elgėsi tikri lietuviai, ką jie paaukojo, kaip džiaugėsi tuo, ką turėjo, ir tuo, ką gali duoti. O duoti tada galėjo nedaug, bet jie buvo laimingi. O gal ir daug – juk ne vienas paaukojo gyvybę, laisvę, ramų užpečkio gyvenimą, ramybę, meilę... Tai tikrai daug... Tai altruizmas, dovana mums. Ir mes galime būti laimingi, jei kovosime už savo kalbą ne ginklu, kaip tai darė anksčiau, bet kovosime širdyje su pačiu savimi. Reikia suprasti, kad mūsų kalba ir tas skambus žodis gyvens tol, kol mes patys to norėsime... Tereikia tik norėti ir būsime laimingi, būsime Tikri Lietuviai.

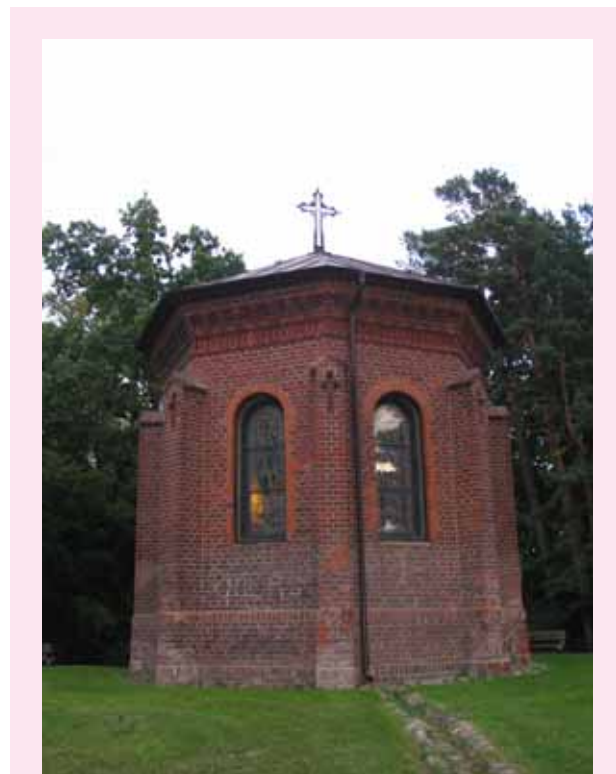
O brangi Lietuva, brangus lietuviškas žodi... Aš myliu tave! Aš būsiu su tavimi ir būsiu laiminga. Būsiu, nes aš taip noriu ir galiu...

LIETUVA IR VOKIETIJA. MŪSŲ DRAUGYSTĖS ISTORIJA

Šiandien Lietuvą ir Vokietiją sieja glaudūs kultūriniai, diplomatiniai, ekonominiai bei kitokie ryšiai. Taip, lietuviai gali drąsiai teigti, jog Vokietija yra mūsų draugė! Tačiau pažvelgę retrospektyviai, t. y. nusikėlę į netolimą istorinę praeitį, pamatysime visai ką kita. Tad trumpam žvilgtelkime į minėtos istorijos nuotrupas.

Senyvo amžiaus žmonės, taip pat ir mano seneliai bei dėdė dar pamena, kaip Vokietija atrodė lyg pabaisa. Ji buvo okupavusi Klaipėdą ir Klaipėdos kraštą. Per II Pasaulinį karą vokiečiai naudojo „išdegintos žemės“ taktiką, pražudė daugybę pasaulio žmonių, suteikė daug skausmo ne vienai šeimai. Beveik nepasipriešinusią užėmė ir visą Lietuvą.

Taip, visi žino, kaip tuo metu buvo sunku Lietuvai ir jos žmonėms: kiek daug tėvų, senelių ir kitų artimųjų buvo išsiųsta į koncentracijos stovyklas; kiek tautiečių pražuvo; be artimo žmogaus liūdėjo ir vargo daug šeimų... Man asmeniškai teko girdėti keletą pasakojimų

Palanga. Birutės kalno koplyčia. Liudos Griekpėdienės nuotrauka

iš savo senelių ir dėdės apie sunkius darbus Vokietijoje, apie karo baisumus, kuriais sunku šiandien patikėti (tai atrodo kaip baisi pasaka ar košmaras). Tačiau žinau, kad vargo ir patys vokiečiai – tie žmonės, kurie nepritarė karui, kurie norėjo laimingai gyventi su savo šeimomis ir visai netroško užvaldyti viso pasaulio, jiems užteko savo sodžiaus, savo kiemo, savo miesto – savos šalies. Vargu net vaikai! Girdėjau pasakojimų apie „vilko vaikus“. Tai vaikai, vokiečiai, išbadėję ir išgąsdinti karo, likę našlaičiais, keliavo po Europos, taip pat ir Lietuvos miškus, slėpėsi nuo sprogimų, nuo žiaurių žmonių, ieškojo valgio ir pastogės. Atsirado žmonių, kurie priglaudė vargšus vaikus.

Siaubą kelia ir istorija su žydais. Kaip turi išpuikti žmogus (vargu, ar gali Hitleris ir panašūs į jį nešioti šį vardą), kad pamanytų, jog jis yra pasaulio valdovas – dievas (greičiau – demonas)?! Kaip gali išdrįsti pamanyti, kad jo nacija geriausia ir tinka pasaulio valdymui?! Kaip galima nuspręsti išnaikinti visą nekaltą tautą?!

Džiugu, kad dabar viskas yra kitaip. Pati Istorija pakoreguoja išpuikėlių planus, nugali Humanizmas. Dabar ir Vokietija yra demokratiška valstybė, ir Lietuvoje vis daugiau demokratiškumo, laisvės, nepriklausomybės

(Nukelta i 12 p.)

„Pavasaris...“ Danutės Ramonaitės nuotraukos

(Atkelta iš 11 p.)

aprašyk. Abi valstybės turi savus demokratiškus ir humaniškus įstatymus, ginančius šalies piliečių teises, orumą ir laisves. Toji Lietuvos ir Vokietijos draugystė nėra labai stulbinanti ar pompastiška, tačiau nereikia nusiminti: esame šviesi karta ir elgiamės taip, kad nebūtų pažeistas žmogiškumas.

Aš džiaugiuosi, kad gyvenu XXI amžiuje, kai ne tik atskiri žmonės, bet ir visos tautos gali šiltai bendrauti ir bendradarbiauti. Glaudūs ryšiai su Vokietija sieja ir atskirus miestus, pavyzdžiui, mano gimtą miestą Tauragę ir Vokietijos miestą Rydštata: draugauja politikai, medikai, organizacijos ir mokyklos. Draugystė nėra vien tik susirašinėjimas ir susitikimai. Sulaukiame ir pagalbos: verslininkai pasisemia patirties, užmezga verslo kontaktus; vokiečiai padėjo renovuoti Tauragės ligoninę, medikai vykdo savus mainus; politikai aptaria savivaldybės reikalus. Mes, mokinai, turime progą išvykti ir pagyventi draugiškame vokiečių krašte, jų šeimose, o šie lanko mus. Gimnazijoje jau pusmetį mokytojauja tikra vokiečių Aline, ji studentė, atvykusi pagal mainų programą atlikti pedagoginės praktikos.

Bendraujame, draugaujame, sportuojame... Pavyzdžiui, Tauragėje užpernai vyko tarptautinis

moksleivių futbolo turnyras. Išmokome džiaugtis ir kitų sėkme – laimėjo vokiečiai, o mes be pavydo juos pasveikinome. Juk bus tų progų ir mums atsigrębti! Be to, džiaugiamės, pažinę kito krašto kultūrą, tradicijas, žmones, o svarbiausia – laviname natūraliu būdu vokiečių kalbos įgūdžius.

Gera žinoti, kad abi man patinkančios valstybės yra NATO, JTO ir ES narės, kad dabar be vargo galiu nuvykti aplankyti savo draugų ir giminių Vokietijoje.

PAKALNUTĖS MOTERIMS...

Kartais susimąstau, kas ta moteris, kokią ji turi galią ar įtaką šeimoje, darbe, valstybėje? Ir ką mano vyrai, kai moteris pasiekia daugiau už juos? Turiu daugybę neatsakytų klausimų, į kuriuos tikiuosi dar surasiu atsakymus.

Nuo pat pasaulio pradžios moteris buvo svarbus asmuo žmogaus gyvenime, tačiau daugelis to nesuprato. Dar ir dabar galvojama, kad moteris gali būti tikrai namų šeimininkė: sėdėti namie, gaminti valgius ir auginti vaikus. Bet taip tikrai nėra. Mes, moterys, kaip ir vyrai (galbūt netgi geriau už juos) sugebame kopti karjeros laipteliais, mokame taktiškai išsisukti iš bet kokios situacijos ir galime valdyti valstybę. Štai, kad ir politikos sferoje: į Lietuvos seimą išrinkta 51 procentas moterų, 45 procentai vyriausybės narių taip pat yra moterys.

Moteris – tai tokia asmenybė, kaip liaudyje sakoma, kur dėsi, ten ir tiks. Taigi ne išimtis ir literatūra. Yra daug garsių moterų, nusipelnusių lietuvių literatūros klestėjimui: Salomėja Nėris, Šatrijos Ragana, Žemaitė, bet asmeniškai man, kaip paprastai mirtingajai, mieliausia buvo Jurga Ivanauskaitė, kuri, deja, jau paliko šį pasaulį, tačiau tebegyvena literatūroje, be melo, nelygybės ir skausmo. Rašytoja Jurga Ivanauskaite - didi moteris, kuri mane, dar visai jauną, pakerėjo savo paslaptingumu, orumu, nuoširdumu, begaline meile gyvenimui ir naujomis idėjomis. Ši moteris – prozininkė, eseistė, dramaturgė, poetė, dailininkė - sužavėjo mane savo kerinčia šypsena, ir tik vėliau sužinojau, kiek skausmo po ta šypsena paslėpta.

Į literatūros pasaulį ši rašytoja įžengusi su novelių rinkiniu „Pakalnučių metai“ teigia:

„Kūryba, kaip ir meilė arba tikėjimas, man yra viena iš pačių intymiausių temų. Apie kūrybą, meilę, tikėjimą visada sunku viešai kalbėti, jau vien todėl, kad visas šis trejetas, kaip vidinis, nuo valios ar sveiko proto beveik nepriklausantis procesas, man pačiai buvo, yra ir

tikriausiai bus paslaptis. Visos šios trys sritys neturi jokių apibrėžtų taisyklių, kurias išmokus būtų galima daugiau niekada nebeklysti. Todėl ir kūryboje, ir meilėje, ir tikėjime žmogus visada lieka savotišku naujoku. Bent jau tai liudija mano asmeninė patirtis.“ Ji laikė save naujoke, nepaisant to, kiek suteikė džiaugsmo Lietuvos žmonėms. Jos romanas „Miegančių drugelių tvirtovė“ 2005 metais išrinktas geriausiu, konkursą rengė Lietuvos radijas bei televizija bei Lietuvos leidėjų asociacija.

Tai „Miesto, pasaulio pilietė pagal pasaulėjautą“, - teigia literatūros kritikė Viktorija Daujotytė. Iš tiesų ši moteris neapsiribojo savo namais, savo kiemu, o drąsiai pažvelgė į platųjį pasaulį, į jo kultūrų įvairovę. Rašytojos karta – nerami, nes sutapo su Sąjūdžio, nepriklausomybės siekimo laiku. Pati J. Ivanauskaitė buvo aktyvi visų politinių ir visuomeninių permainų dalyvė. Be minėtos veiklos, rašytoja reagavo į socialinio gyvenimo problemas, ypač skurdą. Kartais ji šokiruodavo skaitytoją netikėta minčių įvairove, provokuodavo mąstyti kitaip nei iki tol – novatoriškai, laisvai. Ji išsakė laisvos, nepriklausomos moters idėją ir pati teigė, kad moteris tokia pat laisva kaip ir vyras, kad ji gali mylėti, būti aistringa, svajoti, išsirinkti gyvenimo draugą. Kai kurios tezės netgi dvelkė „sveiku“ feminizmu: tai ne lyčių kova, o moteriškas savęs pažinimo siekis, savojo „aš“ ieškojimas.

Dažnai, kai jaučiuosi tokia nuskriausta ir nelaiminga, paskaitau rašytojos Jurgos Ivanauskaitės atsisveikinimo laišką žmonijai, tuomet suprantu, koks menkas yra žmogus, bet kartu atrandau, kiek jis gali padaryti gero. Skaitydama jos laišką, pajuntu kaip iš mano akių ištryksta ašaros, apsižvalgau, ar niekas nemato, ir skaitau toliau. Tokių žmonių, kurie turi tiek drąsos, ryžto ir stiprybės, kaip mūsų rašytoja, yra nedaug. Susidūrusi su sunkia liga, ji nenuleido rankų: dirbo daugiau nei bet kuris iš mūsų ir tikėjo, kad gyvenimas brangus ir gražus.

Mes gyvename monotoniškai ir nesuprantame, kiek daug iš tiesų gyvenimas mums duoda, o susivokiame tik tada, kai ko nors netenkame. Tikiu, kad ši didi moteris stebi mus ir didžiuojasi savo paliktais darbais. Ji turėtų būti laiminga, kad žmonės ją tebemyli. Kol yra tokių moterų – nepasiduodančių, kovojančių, ieškančių, kuriančių – tol pasaulis klestės.

STUDIJUOTI LIETUVOJE AR SVETUR?

Kiekviena šeima ir kiekvienas žmogus turi savų problemų. Problemų esti įvairiausių, ko gero, dažniausios iš jų yra šios: mažos pajamos, nedarbas, negalėjimas

patenkinti savo netgi fizinių poreikių, gausus proto nutekėjimas į užsienio šalis ir kitos. Aš pabandyčiau paaiškinti visų pirma sau, kaip moksleivei, aktualiausia problema – jaunimo išvykimą iš Lietuvos ir tai, ar merginų ir vaikinų teisės bei galimybės vienodos.

Daugelis jaunų žmonių, tokių kaip aš, dar mokydamiesi mokykloje pradeda galvoti apie savo ateitį, apie tai, kas bus toliau, ką veiks ir kur gyvens. Šie klausimai kamuoja ne mane vieną. Labiausiai bauginanti aplinkybė yra ta, kad žadama įvesti „kainas“ už aukštąjį mokslą. Ko šiais laikais nenupirksi?! Visad maniau, kad mokslas, išsilavinimas – neįkainojama vertybė, o štai – jau prekė... Be to, neramina ir dažnai girdima frazė: „Ai, vyrams lengviau“. Kažin, ar tikrai galimas nelygiavertis požiūris į lytį. Aš manau, kad stojimą į aukštąją mokyklą lemia brandos egzaminų rezultatai.

Bet kurio jaunuolio svajonė gali būti sunaikinta vien todėl, kad jis neišgalės susimokėti už mokslą. Galbūt tas jaunuolis, baigęs mokslus, taptų daug Lietuvai nusipelnisium žmogumi ar tiesiog doru, sąžiningu darbuotoju, kas yra reta šiandien. Savo protu ne vienas galėtų daug pasiekti, tačiau vien dėl pinigų stygiaus kažkas išvažiuos skinti apelsinų ar ravėti daržų į svečias šalis. Vadinasi, be lytinės diskriminacijos, egzistuoja ir socialinė diskriminacija, atskirtis. Nenoriu šmeižti ar įžeidinėti aukščiausių instancijų (kritikuoti visada lengviausia), tačiau man tokie įstatymai yra nesuvokiami: kaip galima atimti iš žmogaus jo svajonę, jo gyvenimo šviesą – mokslą? Taip, sutinku, kad yra įvairiausių būdų, tarkim pasiimti paskolą, tačiau nežinia, kokio dydžio bus paskola, juk nė vienas studentas nenori pradėti savo naujo gyvenimo etapo nuo „minuso“, paskendęs skolose.

Taip pat man nesuprantamas yra ir noras nebeleisti perlaikyti brandos egzaminų pakartotinėje sesijoje, juk taip nesąžininga. Argi mes kuo nors nusikaltome, kad būtent mes nebegalėtume pabandyti dar kartą. Kaip maži vaikai ginčijamės, prieštaraujam: kodėl aš, kodėl man taip...

Taip ir aš dabar bandau atsakyti į klausimą, kodėl būtent dabar, kai spręsis mano gyvenimas, bus neleista pabandyti dar kartelį, juk galbūt ta lemtingoji diena buvo labai prasta, buvau susinervinusi ar nusiminusi - juk pasitaiko visokių dienų... Ir vien dėl to turi susigadinti sau gyvenimą ar laukti dar metus – įtampos, nusivylimo kankinančius metus. Ribojamos mano galimybės... Juk net baisesiems nusikaltėliams Dievas ir žmogus davė antrą šansą pasitaisyti, tuomet kodėl antrojo šanso negalėtume gauti ir mes – abiturientai? Kol kas ramu, bet tą baimę tuoj perims po mūsų ateinantys vienuoliktokai...

(Nukelta į 14 p.)

(Atkelta iš 13 p.)

Aš suprantu ir tai, kad Lietuvai trūksta fizinės darbo jėgos, kad norima sumažinti studentų skaičių, bet juk kiekvienas norėtume iš savęs pareikalauti maksimumo, pabandyti pasistiebt... Kiek žmonių gailisi praleidę šansą, kiek sugrįžta mokytis į suaugusiųjų mokymo centrus ir po to bando stoti į aukštąsias mokyklas? Turbūt nemažai. Viena mano mokytoja dirba ir suaugusiųjų mokymo centre. Kartą išsikalbėjome ir aš ėmiau domėtis, ar „vakarinėje“ daug mokinių, ar labai jie žiopli, o mokytoja šyptelejusi pasakė:

– Vaikeli, užmiršk tarybinius laikus, kai reikėjo visuotino vidurinio išsilavinimo – dabar žmogus mokosi sau. Yra visokių mokinių ir mūsų gimnazijoje, ir suaugusiųjų mokymo centre. Galimybės – „plačios“. Yra ir „šimtukininkų“!

Kiek susigėdau. Juk aš pati net neišdrįstu pagalvoti apie šimtuką – net svajonės tokios neturėjau, mintys sukasi apie aštuoniasdešimt procentų... Minėtame centre mokėsi ir mano jau brandus dėdė, dviejų vaikų tėvelis, šiandien jis studijuoja KTU, pasirinko statybos inžinerijos specialybę. Žmogus pasinaudojo galimybe mokytis visą gyvenimą.

Galbūt mūsų valdžia drastiškomis priemonėmis nori pagerinti Lietuvos ekonominę padėtį, tačiau nesupranta, kad tokiu elgesiu tik išbaidys jaunimą iš mūsų gimtosios šalies. Jau dabar pasikalbėjusi su bendraamžiais, girdžiu, kaip daugelis mąsto apie aukštąjį mokslą kitose Europos Sąjungos šalyse, nes mokslas ten bus lengviau prieinamas nei Lietuvoje.

Šis mano rašinys, tarsi yra nebylus pagalbos šauksmas, kreipimasis į tuos žmones, kurie gali padėti mums, susikrimtusiems moksleiviams, mums, kurie nori ir gali mylėti Tėvyne, gyventi ir dirbti joje. Pati esu per „gležna“ švietimo politikos klausimuose, nelabai išmanau, nuo ko reikėtų pradėti – tad pirmiausia gražumu prašau išgirsti mus. Su didžiausia pagarba ir noru tikiu, kad viskas bus gerai ir kad Lietuvai neteks gailėtis dėl savo paklydusių vaikų, iš kurių buvo atimta galimybė...

BALTĪJA IR MANO DRAUGAS JONIUKAS

Turbūt kiekvienas ilgai pamena tai, kas jiems paliko labai gilų įspūdį. Vieni atsimena pirmąjį savo gyvūną, kiti – kaime pas močiutę pamatytą vištą, karvę ar kitą gyvūną. Dažnas pamena tai, kas jam svarbu ir patinka

iki šiol. O aš pamenu akimirką, kai išvydau jūrą...

Tą pirmąjį kartą, kai tėveliai nusivežė mane prie Baltijos, vis dar šviesiai atsimenu. Buvau kokių ketverių-penkerių metų. Nuvažiavome į Juodkrantę – tokį nuostabų ir ramų poilsio kampelį, kur galima smagiai praleisti laiką, pasimėgauti saulės voniomis, valgyti cukraus vata, pasisupti karuselėmis ir mėgautis kitomis linksmybėmis, kurias teikia poilsio miesteliai.

Pamenu, į Juodkrantę vykome gana ilgai, bent jau man, mažai, šitas kelias atrodė toks ilgas. Kol nuvykome, bent keletą kartų buvau užsnūdusi ant vyresniosios sesers kelių (jai tada buvo aštuoneri) ir ji jūrą jau buvo mačiusi ne kartą, todėl sesei ta kelionė nebuvo tokia reikšminga.

Kai tik įlipome į keltą, mano veidą nušvietė šypsena, pradėjau suktis ratu. Buvau tokia laiminga, atrodė, plaukiu įspūdingu laivu Baltijos didinga jūra, tačiau tėvelis mane nuramino ir pasakė, jog tai dar ne mano išsvajotoji Baltija – tai tik marios. Šiek tiek nuliūdau, tačiau vis tiek buvau tarsi apimta euforijos ir vis laukiau to momento... Vilnelės liūliavo keltą, tasai kažką patylomis joms šnibždėjo. Aš užsisvajojau...

Prisiminiau mažą, gal vienmetį berniuką Joniuką, apie kurį žinojau iš sesutės skaitytų knygelių. Pagalvojau, kaip jis džiaugtųsi dabar galėdamas su manimi plaukti keltu, jis, ko gero, tikrai nėra plaukiojęs, nes net paprasta brika nebuvo važiuojęs: kaip jis džiaugėsi galėdamas pasivažinėti purvinu mėšlavežio vežimu, kaip balsiai dainavo: „Oi, vija pinavija...“, kaip viską pasaulyje užmiršo – žąsiukus, atsakomybę, tėvelį, šeimninukus, skaudžiosios rykštės grėsmę... Klausydamosi kelto ir vandens šniokštimo, ėmiau gailėtis to vaiko – savo, nors ir iš knygelių, draugo. Štai aš turiu gretą ir tėvelį, ir motutę, ir sesutę – visi manimi rūpinasi, o Joniuką išvežė pas piktą šeimninuką, kur jis buvo vienišas ir tegalėjo plepėti tik su savo auklėtiniais žąsiukais, kur net lovytės neturėjo, tik šiaudų čiužinuką...

Kai atplaukėme į miestelį, labai nekantravau – iškart norėjau bėgti prie jūros, tačiau dar buvo ne laikas. Visų pirma nuvykome į viešbutį išsikrauti daiktų. Kai juos susitvarkėme, išėjome iš kambario, aš strikinėdama bėgau tėvų priekyje koridoriumi ir paklausiau, ar jau einame prie jūros. Mama atsakė – ne. Vėl nuliūdau, ėmiau jaustis taip, kaip tas nuskriaustas mano draugas Joniukas, galvojau, kad esu vieniša, nesuprasta. Vilkdama koją už kojos, nelaiminga, ėjau tėveliams iš paskos.

Nuėjome į kavinę, skaniai pavalgėme – tada trumpam užsimiršau, gera nuotaika vėl nusileido ant mano veiduko ir sugrąžino šypsena (matyt, mažam vaikui tiek iki tos laimės ir tereikia). Man atrodė, kad tai skaniausias maistas, kokį tik esu valgysiu per kelerius

savo gyvenimo metus, nors tai tebuvo blyneliai su bananais, sultys ir ledai. Iš kavinės išėjau guvesnė, mat buvau atsigavusi ir pasisotinusi. Vėl grįžo tikėjimas, kad tuoj pamatysiu jūrą, tačiau - ne. Priėjome kažkokį kalną, ir man reikėjo į jį įkopti. Jis buvo toks status, pavargau ir buvo jau visai neįdomu stebėti kažkokias raganiškas skulptūras, fotografuoti prie jų. Aš tik norėjau kuo greičiau pamatyti jūrą ir svajonėse apie ją papasakoti draugui Joniukui -jis tikrai jūros bus nematęs.

Galiausiai, įveikę statųjį kalną, takučiu pasukome pušyno link. Bėgau juo, kai staiga išgirdau ošimą, kažkokį keistą kvapą, pajutau kutenantį vėjelį. Pro medžių šakas buvo matyti mėlynas laukas su kylančiais baltais pursliniais debesimis. Nesupratau, kas tai. Buvau sutrikusi, išsigandusi. Sulėtinau žingsnius. Išėjusi iš pušyno, pamačiau ją visu gražumu - tai buvo Baltijos jūra! Bėgau įkaitusiu smėliu, bėgau, kol pajutau savo kojomis tokį šaltą, šlapią ir urzgiantį jūros vandenį, bangos daužėsi į gležnas kojytes. Mano veide vėl sušvito šypsena, ir mes - aš ir jūra - susidraugavome, ji nebeurzgė, o dainavo... Sušukau ir aš. Negalėjau atitraukti akių nuo tos beribės vandeninės erdvės, kviečiančios jūreivį į kelionę, dovanojančios braidžiotojoms gintarų, vaikams -pasakų apie gelmių turtus, apie gražuolę deivę Jūratę, apie auksinę žuvelę...

Ir štai dabar, kai praėjo daug metų, aš vis dar eidama pušynu, išgirdusi jūros ošimą, stabteliu akimirkai ... ir matau Baltijos - mano svajų jūros - pakrantėje krykštaujancius ir besipliūškenancius vaikus — berniuką ir mergaitę. Aš juos pažįstu - Justikė ir Joniukas...

VAIKYSTE DVELKIANTIS PAVASARIS

Pavasaris – mylimiausias metų laikas... Ir ne tik todėl, kad esu gimusi pavasarį, bet dar ir todėl, kad šiuo laikotarpiu atsiskleidžia gamta, parodo visą grožį. Išėjusi į lauką galiu pasidžiaugti pirmaisiais ir vis šiltesniais saulės spinduliais, kurie nušviečia kiekvieną kertelę gražiausiomis spalvomis...

O kaip miela išvysti vis dažniau praskrendančią bitutę ar prasiskleidžiantį gėlės žiedą. Gera, kai švenčių proga gali nuskinti gėlių iš savo darželio ir su didžiausia meile padovanoti artimam žmogui. Atsimenu, kai buvau mažytė Motinos dienos proga priskyniau ir padariau gražiausių gėlių puokštę, kurią su išmoktu posmu

Palanga. Liudos Grikpėdienės nuotrauka

įteikiau ją savo mamai. Tuomet mačiau jos akyse ašaras...Beje, džiaugsmo...

Bet ne vien gamtos atbudimu man mielas pavasaris, bet dar ir tuo, kad miške galima išvysti užsilikusią žiemos išdaigų. Juk smagu išeiti pasivaikščioti, pasigrožėti gamta ir vienu metu žavėtis pavasario žiedais bei sniego užklotomis samanomis...

Dar vienas gražus vaizdinys, kurį mums teikia pavasaris – tai parskrendantys paukščiai. Kai būnu su tėveliu žvejyboje, visuomet pasiteirauju, kokie tai paukščiai parskrenda, kur jie žiemoja, ir panašių dalykų. Galbūt ne visiems tai yra malonu, bet man ypač miela. O koks stebuklas išgirsti kukuojančią gegutę - bėgti susirasti monetų, kad metai būtų turtingi...Nors tai tik pačių žmonių sugalvota, tačiau tas tikėjimas suteikia laimės mūsų gyvenimui ir jį pajvairina. Asmeniškai man šiuo laikotarpiu smagiausia tai, kai išėjusi į kiemą savo rankomis galiu susikurti rojų. Štai čia pasodinsiu alyvą, o ten gražiąją rožę, na, o čia puiki vietelė pasodinti tulpėms ir narcizams. Tada kiekvieną pavasario dieną grožiūsi tuo savo rojumi, prižiūri juos, myliu ir lepinu. Ne tik smagu žiūrėti, bet ir užuosti bei papuošti kambarį pavasariu.

Tai toks tas pavasaris, atnešantis į mūsų namus laimę, juoką, meilę...Vaikystėje tas laikas nuo pavasario iki pavasario trukdavo visą amžinybę, o dabar, kai laikas bėga nestabdama greitai, tik spėk pasidžiaugti saulėtu pavasariu, pasilepinti saule, šiluma, nes jis bėga ir prabėga, nusinešdamas nerūpestingą vaikystę, įstumdamas tave į negailestingą pasaulį, atnešdamas vis didesnę atsakomybės našta ir sunkesnių išbandymų. Štai kad ir šis pavasaris, atrodo, tik neseniai atkeliavo, bet nespėsime nė susivokti, kai prabėgs palikdamas tik prisiminimus atmintyje bei mūsų širdyse...Ak, myliu tą vaikystę dvelkiantį pavasarį!